

Adviescommissie voor de Fysieke Leefomgeving Drenthe

Vergadering : 27 januari 2012

Aanvang : 9:30 uur

Plaats : Provinciehuis Drenthe, Westerbrink 1 Assen, zaal E0.67

AGENDA

behandeling

1. Opening en mededelingen	
2. Verslagen
Verslag AFLO van 9 november 2011	Vaststellen
3. Innovatieve grondwatervisie
<i>Toelichting: Marcel Siemonsma</i>	Advies
4. Concept Bodemvisie Drenthe
<i>Toelichting: Arjan van Harten</i>	Advies
5. Conceptjaarverslag 2011	Vaststellen
6. Conceptjaarplan 2012	Vaststellen
7. Rondvraag en sluiting	

Stukken ter beoordeling:

- verslag van 9 november 2011 (agendapunt 2);
- Innovatieve grondwatervisie (agendapunt 3);
- Concept Bodemvisie Drenthe (agendapunt 4);
- Conceptjaarverslag 2011
- Conceptjaarplan 2012.

Stukken ter kennisname:

- verslag CLG, dd 5 december en 14 september en de agenda voor 15 december 2011;

(concept) Verslag vergadering Adviescommissie Fysieke Leefomgeving Drenthe 9 november 2011

Aanwezig

De heer J.Th. van Nieukerken
De heer R.A.C.M. Bonnier
De heer J. Bosma
De heer A.W. Hiemstra
De heer R. Hoekstra
De heer B. Jenster
Mevrouw M.M. Kool
De heer E. Neef
De heer A.F. van Rozen
De heer H.R. van der Wal
Mevrouw R.B. Dingemanse

Ambtelijke vertegenwoordiging

De heer W. Huizing
De heer J. Akse

Belangstellenden:

Mevrouw M. Goudriaan

Afwezig (mkg)

De heer N. Veldkamp
De heer J. Bruintjes

Afwezig (zkg)

De heer G. Klomp
Mevrouw G. Oosterhuis

Namens

voorzitter
op persoonlijke titel
Kamer van Koophandel Noord
VDG (gemeente Hoogeveen)
Natuur- en milieufederatie Drenthe
Staatsbosbeheer
Waterschap Reest en Wieden
ANWB
LTO Noord
Waterschap Hunze en Aa's
secretaris

afdeling ROM&N
afdeling ROM&N

Platform Storm Borger

Namens

Waterleidingmaatschappij Drenthe
VDG (gemeente Borger-Odoorn)

Namens

Rijkswaterstaat regio Noord
Recron Drenthe

Agenda

1. Opening en mededelingen
vergaderdata 2012
de ministeries zijn voortaan agendalid
2. Verslagen
Verslag AFLO van 7 oktober 2011 Vaststellen
3. Presentatie van het thema Energielandschappen
Willem Huizing Discussie
4. Conceptadvies op project Ruimtelijke inpassing van schaalvergroting
in de melkveehouderij Bespreken
5. Advies op themaonderwerp Biobased Economy
trekker: Remi Bonnier Vaststellen
6. Rondvraag en sluiting

1. Opening en mededelingen

De voorzitter opent de vergadering.

Mededelingen:

- De presentatie wordt verschoven naar punt 2 op de agenda. Discussie over de presentatie wordt ingelast tussen punt 4 en 5.
- De ambtenaren van de ministeries en rijksdiensten zijn met ingang van november 2011 agendaleden.

2. Presentatie van het thema Energielandschappen (door Willen Huizing en Jeroen Akse)

De presentatie wordt zeer gewaardeerd. Vanuit de leden komen vragen over de energie-inhoud van biomassa ten opzichte van zonne- en windenergie. Ook komen voorstellen over invulling van Energielandschappen. Is het mogelijk braakliggende terreinen vol te leggen met zonnepanelen, kun je gebruik maken van waterverval (in Hoogeveen gebeurt dit al). Let ook op initiatieven van onderaf, Oosterhesselen is een mooi voorbeeld van een bottom-up project. Er is geen beleid voor PV- (photovoltaïsche) centrales. Ga je richten op wat goed past in het landschap in plaats van op landschapsontwerp, begin met kleinschalige (1 mW niveau) PV-centrales. Wellicht is het mogelijk het uiterlijk van zonnepanelen aan te passen, zodat ze minder detoneren in het landschap. Of plan ze op de daken van de megastallen. In het ontwerp van bouwwerken, zowel woningen als bedrijven, zou meer rekening gehouden moeten worden met op de zon georiënteerde daken.

Ook is het belangrijk je te realiseren dat er top-down bedacht wordt dat zonnepanelen beter op industrieterreinen kunnen liggen, terwijl er bottom-up een hele andere beweging op gang komt. Vervolgens wordt daar weer beleid op bedacht, dit is de klassieke manier. Je zou meer uit kunnen gaan van de bottom-up benadering.

3. Verslag

Verslag 7 oktober 2011:

Naar aanleiding van het verslag laat Marga Kool weten geen tijd te hebben gehad het themaonderwerp Natuur en milieueducatie op te starten. Voorlopig gaat dat ook niet gebeuren. Ze beidt haar excuses aan. Op de lange termijn wil ze wel verder met dit onderwerp. Reinder Hoekstra, lid van deze themagroep, geeft aan dat het IVN ook bezig geweest is met dit onderwerp. Wellicht kunnen zij een overzicht maken van wat er al gebeurd is en een denkrichting aangeven. De secretaris neemt contact op met Reinder Hoekstra om dit verder uit te werken.

Naar aanleiding van de themaonderwerpen laat de voorzitter weten dat hij gesprekken heeft gevoerd met gedeputeerde Munniksma, en dat Munniksma dit jaar nog bij de AFLO terugkomt om te laten weten wat er verder met de AFLO gaat gebeuren.

De vergaderdata voor het komende jaar worden vastgesteld. (Zie ook onderaan dit verslag.) Helmer van der Wal geeft aan 27 januari niet aanwezig te kunnen zijn.

4. Bespreking conceptadvies op het project Ruimtelijke inpassing van schaalvergroting in de melkveehouderij.

Na discussie wordt het advies ongewijzigd vastgesteld. Het wordt verzonden aan GS en PS.

5. Bespreking presentatie Energielandschappen

De voorzitter vraagt of er een advies gegeven kan worden naar aanleiding van de presentatie. Als AFLO hebben we aangegeven aan de voorkant advies te willen geven, kan dat in dit geval?

Het proces rondom windenergie heeft grote frustraties opgeleverd, vooral Reinder Hoekstra is zeer teleurgesteld in het proces. Dit wordt gedeeld door de andere leden. Het lukte niet bij de ontwikkelaars aan tafel te zitten. Wellicht is het goed een onderzoek te doen naar het proces, hoe komt het dat je toch weer in het mes loopt? Hoe zou je de discussie anders kunnen voeren? De AFLO zou het advies kunnen geven aan GS en PS een onderzoek naar het proces te laten uitvoeren door bijvoorbeeld de RUG.

Op de inhoud: de AFLO adviseert de provincie concrete zaken te benoemen. Bijvoorbeeld PV-centrales. Voegen biomassacentrales wel iets toe? Het is beter je te richten op zonne-, wind- en waterkracht. Ook energiebesparing zou meer aandacht moeten krijgen. In de presentatie werd genoemd dat er veel belangstelling is voor innovatie, die indruk bestaat niet bij de leden. De provincie zou de regierol ter hand moeten nemen, in de vorm van stakeholders en instanties aan tafel krijgen, faciliteren etc. Bij het proces van windenergie is door de provincie veel gesproken vantooren, maar de provincie heeft verzuimd op het juiste moment de regierol te pakken. Regierol zou ook kunnen bestaan uit kaders aangeven, toekomstige ontwikkelingen signaleren. Ook zou beter aangegeven kunnen worden wat waar mag, in plaats van wat waar niet mag. Gebieden open voor bijvoorbeeld PV-centrales. Het is ook goed te kijken hoe processen lopen, er zijn goede ideeën, maar hoe koemn die bij de (juiste) ambtenaar terecht? Wellicht kan de AFLO adviseren research te stoppen in de vorm van de regierol en aanjager van innovatie die de provincie zou moeten spelen.

6. Bespreking conceptadvies op themaonderwerp Biobased Economy

Remi Bonnier presenteert het aangescherpte advies. De secretaris zorgt dat de volgorde van het advies aangepast wordt, na kortsluiting met Bonnier wordt het advies naar GS en PS verzonden.

7. Rondvraag en sluiting

Er zijn geen vragen. De voorzitter dankt ieder voor zijn aanwezigheid en sluit de vergadering.

Geplande vergaderdata 2012, van 9.30 tot 11.30 uur:

- 27 januari
- 16 maart
- 25 mei
- 7 september
- 19 oktober
- 7 december

MEMO

Aan : De leden van AFLO
Afschrift :
Van : de heer M.P. Siemonsma (toestelnummer: 58 92)
Datum : 30 november 2011
Onderwerp : Stand van zaken uitwerking innovatieve grondwatervisie

In juni 2009 heeft het college van Gedeputeerde Staten de Innovatieve grondwatervisie vastgesteld. In deze visie heeft het vorige college een nieuw weg ingeslagen bij het denken over het Drentse grondwaterbeleid. Tot enkele jaren geleden lag de nadruk op goed beheren en verdelen. Nu staat het benutten van kansen centraal. Daarbij leggen wij de nadruk op de samenhang tussen grondwater en de omgeving. Het beleid uit de innovatieve grondwatervisie is opgenomen in de Omgevingsvisie (juni 2010).

Het grondwater wordt benut voor de drinkwatervoorziening, de landbouw en de natuur en in stedelijk gebied voor koude- en warmteopslag en de industrie. Naar de toekomst toe zien we mogelijkheden om het grondwater meervoudig te gebruiken, zogenaamde cascadering. Zo kunnen we water besparen en klimaatdoelstellingen realiseren.

Een duurzaam grondwatersysteem moet ook beter dan nu in staat zijn om de gevolgen van ons veranderend klimaat op te vangen. We krijgen immers vaker te maken met langdurige perioden van droogte. Nu lossen we dat nog op door in droge perioden water aan te voeren uit het IJsselmeer. Maar of dat over vijftig of honderd jaar nog kan is de vraag.

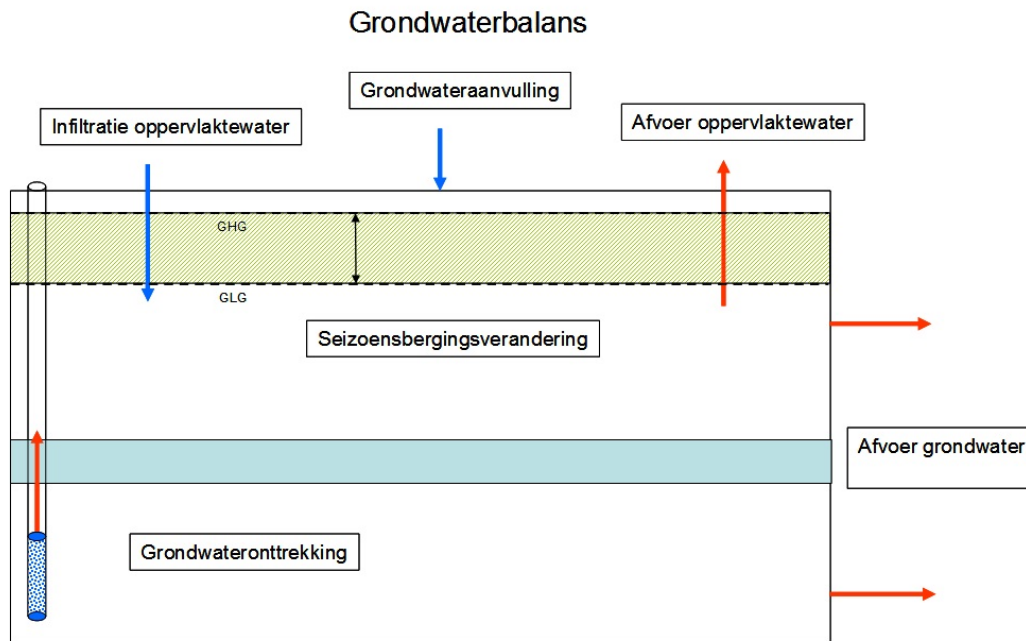
Stand van zaken

De lange termijn visie voor het grondwater wordt momenteel uitgewerkt naar concrete beleidsvoornemens voor de komende periode. Doormiddel van onderzoek naar de waterbalans van Drenthe is de visie verder onderbouwd. Hierbij is gekeken naar de effecten van klimaatverandering en de mogelijkheden om de Drents grondwatervoorraad te vergroten.

Op 7 november j.l. is een ambtelijke bijeenkomst gehouden met betrokken partijen, waarbij de resultaten van het onderzoek zijn gepresenteerd en gezamenlijk is verkend in welke richting de provincie het grondwaterbeleid kan gaan uitwerken. In deze brief wordt u geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek en de aanpak van het vervolg.

Waterbalans

Om concrete stappen te zetten in de ontwikkeling van ons grondwaterbeleid is het essentieel om te weten hoeveel grondwater beschikbaar is. De waterbalans is daarbij een bruikbaar middel. In de waterbalans zijn alle in- en uitgaande waterstromen in de grond in kaart gebracht (zie afbeelding). Een belangrijke post in de waterbalans is de grondwateraanvulling uit neerslag (de verdamping is hiermee al verrekend). Daarnaast wordt het grondwater aangevuld door infiltratie uit het oppervlaktewater. Deze beide posten samen bedragen 1,27 miljard m³ of ca 450 mm per jaar voor de hele provincie. Door drainage van grondwater naar het oppervlaktewater wordt het meeste water in de provincie zelf weer afgevoerd. Van al het water dat in omloop is gebruiken we ongeveer 5 % voor drinkwater, industrie en beregening. Circa 4% stroomt via het grondwater af over de provinciegrens.

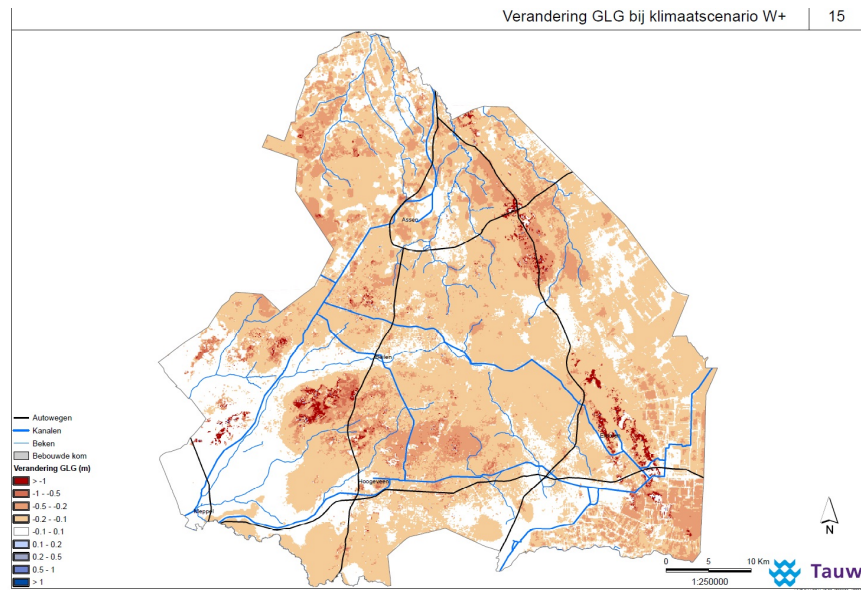

Klimaat

Het klimaat verandert, daar zijn bijna alle deskundigen het wel over eens. De voorspelde klimaatverandering gaat gepaard met extreem weer, zoals veel neerslag in korte tijd, extremere warmte en langere perioden van droogte.

Drenthe heeft als hooggelegen zandprovincie een bijzondere positie binnen Nederland. Hier zullen we geen last hebben van de stijging van de zeespiegel of de sterk wisselende waterstanden in de rivieren en de veiligheidsrisico's die daar bij horen. Drenthe kampt echter wel met andere, "minder populaire" klimaatproblemen, die net zoveel aandacht verdienen zoals wateroverlast aan de randen van de provincie en droogte in de zomer.

De gevolgen van de klimaatverandering zijn nog onzeker. De voeding van het grondwater kan jaarlijks zowel toenemen als afnemen. Vooral in het voorjaar en de zomer kan een watertekort aan de orde zijn. Hierdoor kan een forse verlaging van de grondwaterstand optreden. In onderstaand figuur is het effect van het meest extreme klimaatscenario van het KNMI op de grondwaterstand weergegeven. Als gevolg van de klimaatverandering daalt de grondwaterstand tot plaatselijk 1 meter. Wanneer de wateraanvoer bij extreme droogte moet worden gestopt, wordt de verlaging nog een stuk groter.

De verlaging van de zomergrondwaterstand (KNMI klimaatscenario W+)

Grondwatervoorraad

Het vergroten van de grondwatervoorraad is een centraal thema in de innovatieve grondwatervisie. Hoe bereiken we dat? Allereerst door minder water af te voeren. Ten tweede moeten de mogelijkheden om het grondwater aan te vullen worden verruimd. Beide maatregelen liggen in elkaars verlengde. In de studie is onderzocht wat de maximaal haalbare toename van de grondwatervoorraad zou kunnen zijn uitgaande van de volgende maatregelen:

- het verhogen van het peil in de beken;
- het vasthouden van water door dempen van sloten in natuurgebieden;
- de hermeandering – het natuurlijk slingeren – van onze beken;
- het verlagen van de verdamping door omvormen van naaldbos naar loofbos.

Uit het onderzoek blijkt dat als alle maatregelen worden genomen de effecten van klimaatverandering grotendeels kunnen worden gecompenseerd. Hierbij past de kanttekening bij dat in de studie naar het theoretische resultaat van de maatregelen voor de grondwateraanvulling is gekeken. Hierbij zijn de negatieve effecten van hogere peilen niet in de beschouwing meegenomen (natschade in het voorjaar). In de praktijk betekent dit dat de maatregelen plaatselijk succesvol zijn maar niet integraal op het Drents Plateau kunnen worden uitgevoerd.

Kansen

Op maandag 7 november is met deskundigen verkend welke conclusies op basis van het onderzoek getrokken kunnen worden en hoe de provincie het grondwaterbeleid verder zou kunnen ontwikkelen. Bij de bijeenkomst waren vertegenwoordigers van de waterleidingbedrijven, waterschappen, gemeenten, LTO en terreinbeheerders aanwezig.

Het aanvullen van de grondwatervoorraad levert vooral lokaal extra mogelijkheden op voor zowel de landbouw als de natuur (meer water beschikbaar voor de gewassen). Dit wordt temeer belangrijk als we kijken naar de mogelijke effecten van de meest extreme klimaatscenario's. Voor de landbouw

moeten we daarbij vooral inzetten op een meer duurzame bodem. Betere bodem verhoogd de beschikbaarheid van water (goed voor de productie) en heeft ook een positief effect naar de waterkwaliteit. Dit sluit goed aan bij bestaande initiatieven als duurzaam boer en Drenthe. Ook kan meer gebruik worden gemaakt van beregening uit grondwater. Vooral in de grootschalige landbouwgebieden (bv veenkoloniën) biedt dit perspectief. Verdergaande innovatie kan daarbij leiden tot een meer efficiënt watergebruik. In de winter wordt het grondwater weer aangevuld.

Vasthouden van water biedt perspectief in de natuurgebieden. Ook hier ligt een belangrijke relatie met de klimaatscenario's. Nu zijn we al succesvol bij het koppelen van de wateropgave voor Waterbeheer 21^e eeuw (waterveiligheid) en de Kaderrichtlijn Water (waterkwaliteit) aan de opgaven voor natuur. Het is interessant om te bekijken of het opgeslagen water in de natuurgebieden voor medegebruik beschikbaar is bij droogte, bijvoorbeeld voor de landbouw. Hier ligt een duidelijke onderzoeksvraag.

De maatregelen leveren weinig mogelijkheden op om grootschalig extra grondwater te onttrekken (bijvoorbeeld voor drinkwater). Voor de bestaande grondwateronttrekkingen voor de drinkwatervoorziening is vooral de kwaliteit van grondwater belangrijk. Natuur zorgt daarbij voor een van nature goede kwaliteit grondwater wat infiltreert maar ook vanuit de landbouwgebieden kan met duurzaam beheer een goede kwaliteit worden gerealiseerd. Technische innovatie moet hieraan bijdragen. Een aantal partijen pleiten voor meer sturing door de provincie op het grondgebruik om negatieve beïnvloeding van de grondwaterkwaliteit te voorkomen.

Samen met de gemeenten moeten de kansen voor het benutten van grondwater in stedelijk gebied worden uitgewerkt. Hierbij willen we gebruik maken van de pilots "Gebiedsgericht grondwaterbeheer" die momenteel in Coevorden en Emmen worden opgestart. Bij "Gebiedsgericht grondwaterbeheer", een aanpak uit de bodemsanering, wordt een integrale aanpak van grondwater in stedelijk gebied voorgestaan. Een aanpak die prima past in het concept van de innovatieve grondwatervisie. Elementen als meervoudig gebruik van grondwater (cascadering) kunnen daarbij vanuit onze provinciale optiek worden ingebracht.

Rol provincie

Vanwege de relatie van het grondwater met het ruimtelijk-economisch domein is de provincie bij uitstek de bestuurslaag waar het grondwaterbeleid thuishoort. Een goed grondwaterbeleid vraagt boven- én ondergrondse ruimtelijke ordening. De provincie staat hierbij op enige afstand en is hierdoor in staat om vanuit een neutrale positie keuzes te maken. Hierbij kan de provincie beschikken over een uitgebreid netwerk en heeft voldoende kennis in huis. Deze rol van de provincie wordt breed gedragen door de aanwezige deelnemers aan de bijeenkomst van 7 november.

Afstemming

De uitwerking van het grondwaterbeleid staat natuurlijk niet op zich zelf. Het grondwater is onderdeel van de bodem en daarom ook als beleidopgave benoemd in de bodemvisie en de structuurvisie voor de ondergrond. In deze beleidsstukken wordt voor de uitwerking doorverwezen naar de grondwatervisie.

De beleidsmatige basis voor de gebiedsdossiers van de grondwaterbeschermingsgebieden wordt ook meegenomen in de uitwerking van de grondwatervisie. De bescherming van het grondwater en grondstof voor de drinkwatervoorziening is immers een belangrijke pijler van het grondwaterbeleid. Tenslotte wordt ook in Noord-Nederland aandacht besteed aan de klimaatbestendigheid van het watersysteem. Voor het Rijksprogramma Milieu, Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT)

onderzoeken we de opgave in de Blauw-Groene Gordel. In een van de varianten wordt voor de zoetwatervoorziening van de landbouw en natuur in deze gordel gekeken naar het Drentse grondwater.

Vervolg

De uitkomsten van de waterbalansstudie en de bijeenkomst van 7 november worden gebruikt om het grondwaterbeleid in 2012 verder te concretiseren. De provincie zal het beleid vastleggen in een Grondwaternota die naar verwachting begin 2013 aan de Staten wordt voorgelegd.